

زمینه‌ها و علل جنگ جهانی اول

- تحولات قرن ۱۹ ناشی از دو عامل بوده است:
 - انقلاب فرانسه
 - انقلاب صنعتی
- مهمترین:
 - الف) تداوم رقابت‌های استعماری
 - ب) رشد اندیشه ملی‌گرایی و ظهور قدرت‌های جدید

الف) تداوم و گسترش استعمار

- وقوع انقلاب صنعتی و ساخت سلاح‌های پیشرفته مانند توپ و تفنگ و کشتی جنگی ← افزایش توان سیاسی و نظامی دولت‌های اروپایی ← رقابت کشورهای استعمارگر به ویژه فرانسه و انگلیس در آسیا - آفریقا و آمریکا - روسیه از نظر علمی و فرهنگی عقب مانده‌تر از کشورهای اروپای غربی و مرکزی بود. اما از نظر نظامی پیشرفت کرد ← در پیش گرفتن سیاست‌های توسعه طلبانه نسبت به همسایگانش

↓
 علت: رسیدن به آب‌های آزاد و گرم

- ۱- حمله به عثمانی در بالکان و دریای سیاه
- ۲- حمله به ایران در دو سوی دریای خزر

- آمریکا به کشوری صنعتی و قدرتمند تبدیل شد ← نفوذ و مداخله در امور کشورهای آمریکای لاتین

دو شکل

- ۱- مقاومت در مقابل ورود استعمارگران
- ۲- شورش و قیام علیه حضور استعمارگران

مهمترین مقاومت‌ها در برابر استعمارگران:

۱- قیام مردم سودان به رهبری مهدی سودانی علیه انگلیس
 ۲- قیام مردم الجزایر به رهبری امیر عبدالقادر علیه فرانسه
 ۳- شورش سپاهیان هند و مبارزه آنها به رهبری گاندی علیه انگلیس
 ۴- قیام مردم آمریکای لاتین به رهبری سیمون بولیوار

ب) دو جریان فکری قرن ۱۹

- ملی‌گرایی
- آزادی خواهی

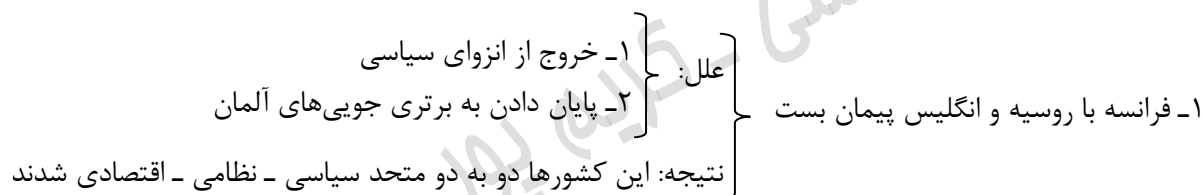
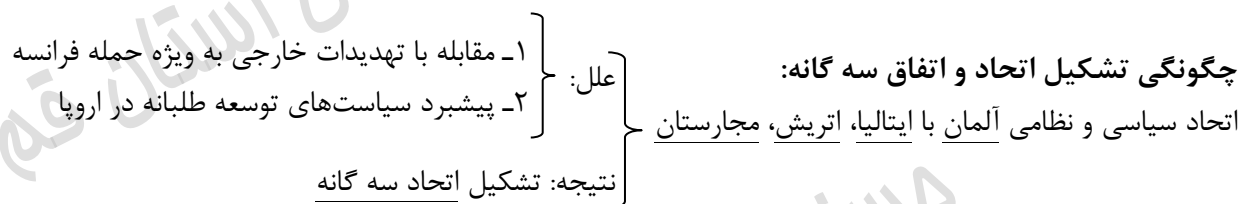
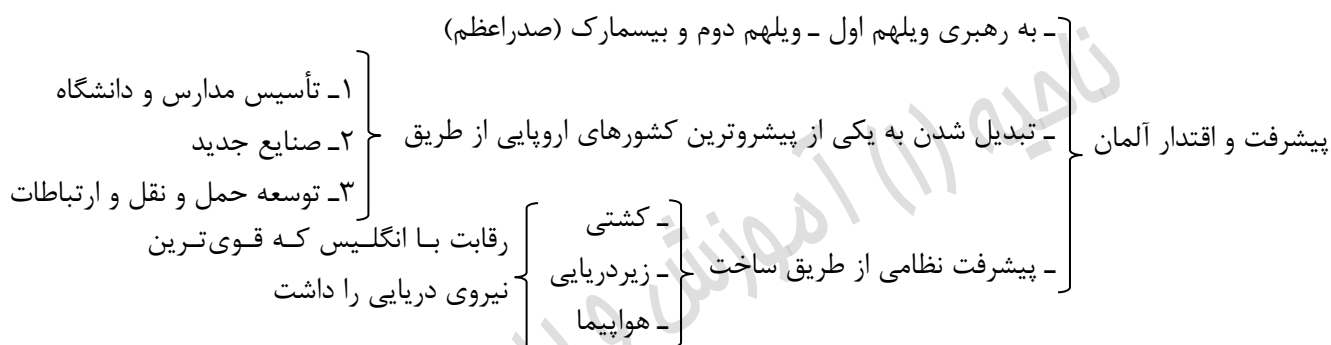
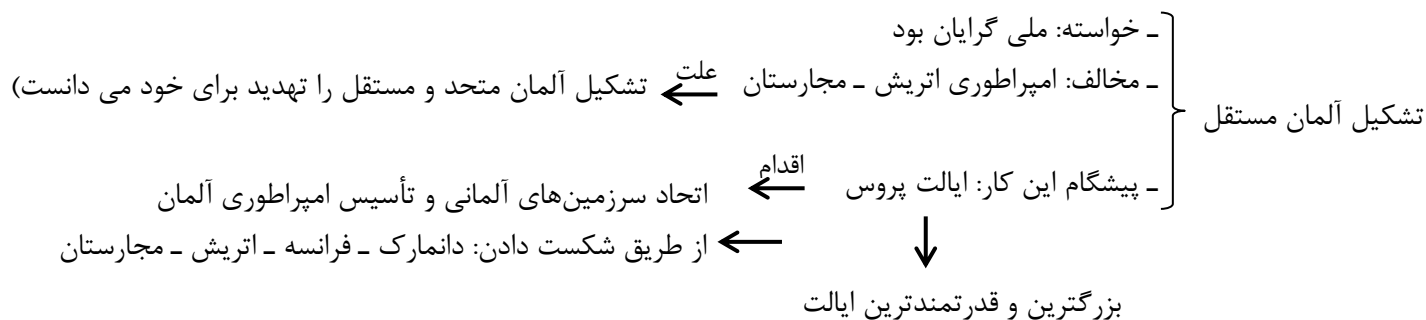
متحد شدن مردمی که زبان - تاریخ و فرهنگ مشترک داشتند و تشکیل دولت‌های ملی و مستقل

مراحل تشکیل کشور ایتالیا:

۱- اداره ایتالیا توسط: خاندان‌های مختلف، پاپ و کشورهای همسایه (اتریش و فرانسه)
 ۲- قیام مردم ایتالیا به رهبری کاوور و گاریبالدی
 ۳- پیروزی مردم و تشکیل کشور ایتالیا با استفاده از درگیری اتریش و فرانسه

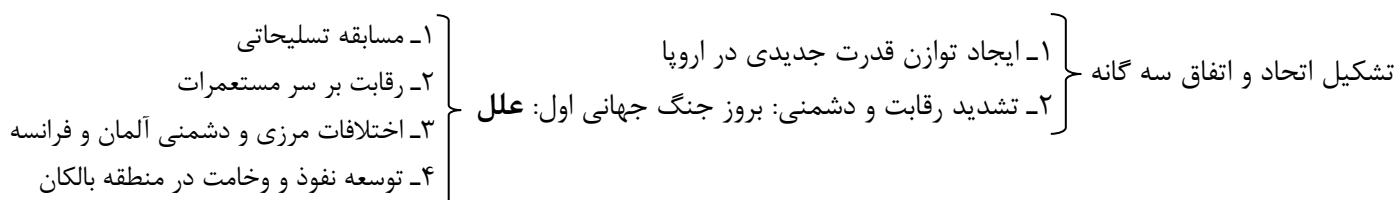
اتحاد آلمان:

اداره آلمان تا قرن ۱۹ به صورت ← اتحادیه آلمانی ضعیف

۲- روسیه و انگلیس در قرارداد ۱۹۰۷ به اختلافات خود در ایران - افغانستان و تبت پایان دادند

نتیجه پیمان‌های ۱ و ۲ ← تشکیل اتفاق سه گانه

جنگ جهانی اول

علت شروع: قتل ولیعهد اتریش و همسرش توسط یک صرب ملی‌گرا در سارایوو (مرکز بوسنی) ← اتریش به صربستان اعلان جنگ داد
یک نکته: ایتالیا از متحدین جدا و به متفقین پیوست

جنگ بین: }
- اتحاد مثلث و اتفاق مثلث
و
- برخی کشورهای دیگر ← درگیری در آسیا - اروپا - آفریقا

وضعیت جنگ: }
- در جبهه شرقی: مقاومت مردم روسیه و جلوگیری از اشغال کشورشان توسط آلمان
- در جبهه غربی: حمایت انگلیس از فرانسه ← جنگ به حالت فرسایشی درآمد
- ادامه یافتن جنگ در خاورمیانه و برخی مستعمرات

نتیجه جنگ: شکست اتحاد مثلث علت: پیوستن آمریکا به متفقین علت: هدف قرار گرفتن ناوگان آمریکا توسط زیردریایی‌های آلمان

انقلاب روسیه:

تلاش روسیه برای به دست آوردن مستعمرات ← درگیری روسیه در جنگ‌های متعدد ←
1- قرار گرفتن بار اصلی جنگ بر دوش مردم
2- افزایش اختلاف طبقاتی با ثروت برنامه‌های استعماری

به وجود آمدن گروه‌های مخالف دولت تزاری ← انجام اصلاحات توسط روسیه در سال ۱۹۰۵
یک نمونه: مارکسیست‌ها: نظرات
1- کافی ندانستن اصلاحات
2- حذف سرمایه‌داری خصوصی
3- مدیریت کارخانه‌ها و زمین‌های کشاورزی توسط کارگران و کشاورزان
عده‌ای از آنها بلشویک‌ها بودند ← ویژگی‌ها
1- انجام اصلاحات را با روش مسالمت‌آمیز کافی نمی‌دانستند و معتقد به انقلاب بودند
2- جنگ جهانی اول به آنها فرصت داد تا به اهداف خود برسند (در این زمان در تبعید بودند)

اقدام روسیه در جنگ جهانی اول:

اعزام ۱۵ میلیون نفر (بیشتر کارگران و کشاورزان) به جنگ ← بروز مشکل در تولید کالا ← بروز خشم عمومی و شورش علیه حکومت ← ضعف روسیه در جنگ کمک آلمان به مخالفین
1- صلح - نان - زمین
2- تسلط کارگران بر تولید
3- همه قدرت از آن شوراها
↓
پیروزی بلشویک‌ها به رهبری لنین با سه شعار
↓
دستگیری و قتل تزار روسیه
↓
تسلط بلشویک‌ها و اعلام حکومت کمونیستی

اقدامات حکومت کمونیستی:

- ۱- خارج کردن اراضی کشاورزی از دست مالکان و واگذاری آنها به شورای کشاورزی
- ۲- انتقال مالکیت کارخانه‌ها، معادن و ماشین آلات صنعتی از سرمایه داران به شورای کارگری
- ۳- واگذاری متصرفات وسیع به متحدین و صلح با آنها و خروج روسیه از جنگ ←

وقوع جنگ داخلی

- ۱- سرکوب مخالفان توسط حکومت
- ۲- برقراری اتحاد
- ۳- تأسیس اتحاد جماهیر شوروی

یک نکته: این کشور جدید از اتحاد روسیه و مناطق متعلق به امپراتوری روسیه به وجود آمد.

آثار و پیامدهای جنگ

- ۱- بسته شدن پیمان صلح ورسای
- زمان: بعد از پایان جنگ جهانی اول
با حضور: کشورهای پیروز و شکست خورده

نتیجه: انعقاد چندین قرارداد جداگانه: قرارداد با آلمان:

- ۱- تقسیم مستعمرات آلمان بین متفقین
- ۲- واگذاری بخش‌هایی از آلمان به فرانسه و لهستان
- ۳- ملزم شدن آلمان به - پرداخت غرامت - محدود نگه داشتن توان نظامی خود

۲- تشکیل جامعه ملل

- با هدف: (۱) صلح و امنیت جهانی (۲) جلوگیری از جنگ
- با عضویت ۴۰ کشور در ژنو (سوئیس)

۳- تلفات انسانی و اقتصادی

- انسانی

- (۱) کشته شدن ۹ میلیون نظامی
- (۲) مجروح و اسیر شدن ده‌ها میلیون نظامی
- (۳) مرگ میلیون‌ها غیرنظامی بر اثر کمبود مواد غذایی - بیماری‌های واگیردار و افسردگی و ناامیدی مفرط

تقسیم غنائم جنگ بین فاتحان و تمدن غرب، باطن خود را نشان داد.
جنگ جهانی اول از آغاز پایانی بود بر غرب و بلندپروازی انسان مدرن.

فروپاشی عثمانی و تغییر نقشه سیاسی در غرب آسیا (خاورمیانه):

وضعیت عثمانی در جنگ جهانی اول و پس از پایان جنگ:

- ابتدا عثمانی بخشی از متحدین بود.

- علی‌رغم پیروزی‌های ابتدایی در نهایت در جنگ اشغال شد.

- خروج روسیه از جنگ به انگلیس و فرانسه فرصت داد تا با امضای قراردادی در مورد تقسیم عثمانی تصمیم بگیرند.

- فروپاشی عثمانی و شکل‌گیری کشورهای:

ترکیه - عراق - سوریه - اردن - فلسطین - لبنان - عربستان

عراق، اردن و فلسطین ← انگلیس

سوریه و لبنان ← فرانسه

یک نکته: این قرارداد پنهانی در ورسای آشکار شد.

ایران در جنگ جهانی اول

آشفتگی اوضاع ایران ← علت عدم توانایی حکومت مشروطه در برقراری نظم، علل: موضوع ایران: اعلام بی طرفی

- ۱- اختلافات سیاسی داخلی
- ۲- ضعف تشکیلات اداری - نظامی
- ۳- مشکلات اقتصادی
- ۴- دخالت‌های خارجی

اشغال ایران

- توسط: روسیه (شمال)، انگلیس (جنوب)، عثمانی (غرب)
- بهانه: اقدامات مأموران و جاسوسان آلمانی در ایران بر ضد اتفاق مثلث
- ۱- اشغال شمال ایران توسط روسیه طبق قرارداد ۱۹۰۷
- ۲- تأسیس پلیس جنوب توسط انگلیس توسط افسران انگلیسی و مزدوران هندی
- ۳- تقسیم ایران طبق قرارداد جدید ۱۹۱۵
 - جنوب برای انگلیس
 - شمال برای روسیه
- توسط: نمایندگان مجلس، وزیران، افراد مذهبی
- در: کرمانشاه
- علت: نزدیک شدن ارتش روسیه به تهران
- نتیجه: فروپاشی دولت موقت به دنبال شکست عثمانی از متفقین

مقاومت مردم ایران

- در فارس، بوشهر، خوزستان
- تحت تأثیر فتوای مراجع تقلید

- مانند
- دلاور مردان کازرونی به رهبری ناصر دیوان
- دلاور مردان تنگستانی و دشستانی به رهبری رئیسعلی دلواری
- عشائر عرب خوزستان در نبرد جهاد

آثار و نتایج جنگ (در ایران):

- ۱- تلفات انسانی بر اثر گرسنگی، سوء تغذیه و بیماری ← کاهش چشمگیر جمعیت ایران به علت ضعف آمارگیری نمی‌توان میزان تلفات را مشخص کرد.
- یکی از اصلی‌ترین مقدمات بروز این قحطی: اقدامات و سیاست انگلیس بود.

خرید، جمع آوری و دپوی (انبار) گسترده غله ایران برای تأمین نیروهای متفقین از عوامل اصلی کمبود آن در ایران است. اگر ارزاق ایران، بین النهرین و هند به جنگ نمی‌رسید معادله پیروزی و شکست در جنگ به هم می‌ریخت.

- ۲- ویرانی اقتصادی
- ۳- پیامدهای سیاسی
- تضعیف مشروطه
- بی ثباتی دولت مرکزی
- تعطیلی مجلس

قرارداد ۱۹۱۹:

- زمینه قرارداد: خروج روسیه از ایران و اشغال شمال ایران توسط انگلیس و سرگرم شدن روس‌ها به جنگ داخلی خود

- علل:
- ۱- ضعف سیاسی و اقتصادی و عدم توانایی دولت مرکزی در اعمال حاکمیت بر برخی مناطق:
- الف) نافرمانی سران ایلات، ب) برپایی شورش‌های مختلف
- ۲- ضعف اقتصادی و نیاز به پول انگلیس برای تأمین مخارج دولت
- ۳- تلاش انگلیس برای تحکیم سلطه خود در ایران و تأمین منافع درازمدت

۱- واگذاری امور دارایی و برخی وزارتخانه‌ها و ادارات به انگلیس
۲- واگذاری تشکیل ارتش و تأمین اسلحه و تدارکات آن به نیروی نظامی انگلیس } - مفاد قرارداد:

نتیجه قرارداد:
۱- مخالفت افراد ملی، سیاسی و مذهبی و احزاب با قرارداد از طریق
نشست }
سخنرانی }
نشر اعلامیه و شب نامه } مثل: مدرس ◀ سقوط دولت وثوق الدوله (مهم)

۱- دفاع از قرارداد در مجامع سیاسی و نشریات
۲- سرکوب، زندانی و تبعید مخالفان } ۲- عکس العمل دولت وثوق الدوله